

Consiliul Județean Harghita
Harghita Megye Tanácsa

+

HMTJ 29/2015 (25.06.2015)

Ikt. szám: 14569/25.06.2015

JELENTÉS

A románnyelv-oktatás helyzete Harghita megyében

Előterjesztő: Elemző Csoport

**A JELENTÉS VÉGLLEGESÍTÉSÉNEK IDŐPONTJA: 2015. június 24.
FRISÍTTVE: 2019.07.17**

Referenciadokumentum:

- Hargita Megye Tanácsa Elemző Csoportjának kutatása a román nyelv- és irodalomoktatás problémájának feltárására
- A 2011/1-es számú román oktatási törvény
- Hargita megyei román nyelv és irodalom próbaérettségi – 2015 – Infografika
- Alina Mungiu-Pippidi 2015. május 27-én megjelent írása a www.romaniacurata.ro nevű honlapon, „*Când autorul denunță la DNA bacalaureatul la limba română*”, azaz „Amikor a szerző feljelenti a románnyelv-érettségit a DNA-nál” (fordítás tőlünk) címmel.
- A www.transindex.ro 2015. június 2-án megjelent, *Csorbítaná a kisebbségi oktatási jogokat a készülő tanügyi törvény* című cikke.

I. Felvezető

Az *oktatási program*, vagy *oktatási folyamat* alatt az oktatási tevékenységek olyan összefüggő egészét, illetve sorozatát értjük, amelyeket egy előre meghatározott tanulási cél elérése céljából terveznek és szerveznek, és hosszabb időtartam alatt valósul meg. A célok magukban foglalhatják a következőket: a tudás, a készség és a kompetenciák fejlesztése bármilyen civil, társadalmi és/vagy foglalkoztatással kapcsolatos környezetben. A képzési programok közös jellemzője, hogy a tanulási célok, feladatok teljesítése esetén ezek megvalósulását az oktatási intézmény valamilyen bizonyítvánnyal tanúsítja.¹

A jelenlegi román oktatási rendszerben két olyan ismeretfelmérő teszt létezik, amelyen a diákoknak az előző években szerzett tudásukat kell megmutatniuk: a 8. és a 12. (esetenként 13.) osztály végi abszolváló, illetve érettségi vizsga. Az elmúlt évek érettségi eredményeit megvizsgálva kijelenthető, hogy gond van, hiszen elsősorban a román nyelv és irodalom tárgyból a Hargita megyei magyar diákok nagy százaléka nem éri el az átmenő szintet. 2014-es adatok szerint román nyelv és irodalom tárgyból 60%-os volt az átmeneti arány Hargita megyében.

II. Jogsabályok

Romániában a 2011-ben elfogadott 1-es számú oktatási törvény² 46-os cikkelye rendelkezik arról, hogy a nemzeti kisebbségek esetében a diákok a saját anyanyelvükön tanulhatnak, ez alól kivételt képez a román nyelv és irodalom tantárgy. E tárgyat az iskola éveiben folyamatosan kell tanulniuk az adott nemzeti kisebbség számára készített speciális tanterv és tananyag szerint.

III. Főbb megállapítások

Problémák

A megye magyar tannyelvű iskoláiban nemcsak a tanulók, hanem a tanárok is szembesülnek a román nyelv és irodalom tantárgy körüli problémákkal. A **tanterv felépítése nem teszi lehetővé az aktív kommunikáció gyakorlását**, amely létfontosságú lenne a diákok számára, hogy megértsék és elsajátítsák a nyelvet. V. osztálytól kezdődően a **magyar anyanyelvű**

¹ International Standard Classification of Education – Oktatási tevékenységek meghatározása, 2010

²1/2011Art.46:

(1) In cadrul invatamantului preuniversitar cu predare in limba minoritatilor nationale, toate disciplinele se studiaza in limba materna, cu exceptia disciplinei Limba si literatura romana.
(2) Disciplina Limba si literatura romana se preda pe tot parcursul invatamantului preuniversitar dupa programe scolare si manuale elaborate in mod special pentru minoritatea respectiva.

diákoknak is ugyanazt a tananyagot kell megtanulniuk, mint a román anyanyelvűeknek, VIII. és XII. (vagy XIII.) osztály végén pedig **vizsgáznuk kell.** Az összeállított tantervvel is vannak problémák, mivel az nem járul hozzá a szókincs és a hétköznapi kommunikáció fejlesztéséhez. Bár a román nyelvet oktató tanárok törekszenek e hiányosság pótlására, a tantervtől nem térhetnek el, így a lehetőségeik szűkülnek.

Jelenleg elemi szinten a tananyag nagyobb elvárásokat fogalmaz meg, mint amit az elemisták meg tudnak tanulni. Nagyon gyorsan kellene nagyon sok román szót megtanulniuk. A program még akkor sem jó ha speciálisan a magyar kisiskolásoknak írták, mert nincs elég idő az új szavak rögzítésére, illetve a tartalmak sem megfelelőek sok esetben, mivel nem épülnek egymásra úgy, hogy fel lehessen használni az előző tudást. Emellett az is problémát jelent, hogy minden szülő nem tud jól románul, ezért nem tud hatékonyan segíteni sem. A jelenlegi állapotok szerint négy év alatt úgy meg kellene tanulni románul, hogy 5. osztálytól kezdve anyanyelvi szinten tudjanak a gyerekek, ez pedig gyakorlatilag lehetetlen. Nagyon gyakran úgy kerülnek az 5. osztályba a gyerekek, hogy a felkészültségük nem elég ahhoz, hogy megtanulják a képességi vizsgához szükséges tananyagot, még akkor sem ha ötödiktől már nagyon jól képzett román tanár tanítja. A magyar anyanyelvű diákoknak tehát itt jelentkeznek az első problémái, amelyek miatt fokozottan nehéz számukra a nyelv elsajátítása. Méginkább igaz mindez a többségében magyarul területeken, amilyen Hargita megye is. A vegyes nyelvterületeken jobbak a magyar diákok eredményei.

A probléma meglétét alátámasztja a próbaérettségien román nyelv és irodalom tantárgyból sikeresen vizsgázó diákok alacsony aránya. 2015-ben a magyar tannyelvű Hargita megyei iskolákban tanuló diákok mindössze 40%-a végzett sikeresen a vizsgán, vagyis ért el 5-ös vagy magasabb jegyet. A jelentkezők 30%-a pedig csupán 7-es jegy alatt teljesített. Ezzel szemben a román tannyelvű iskolákban tanuló diákok körében 66%-os volt az átmenési arány.³

A fenti számok tükrében Hargita Megye Tanácsa megpróbálta feltérképezni a problémát. Egyrészt online felmérést készített a román nyelv és irodalom tantárgy oktatásával kapcsolatban a Hargita megyei magyar pedagógusok, szülők és diákok körében, másrészt megbeszélést kezdeményezett a felmérés eredményeiről az érintettekkel.

³ Elemző Csoport, Hargita megyei román nyelv és irodalom próbaérettségi – 2015. Link: <http://goo.gl/4PMqWY>.

IV. 2019-es érettségi eredmények

2019-ben 2228 diák iratkozott be az érettségi vizsgára, ebből 100 diák nem jelent meg valamelyik vizsgán. Összesen 1716 diák jelentkezett a magyar nyelv és irodalom vizsgára is, a továbbiakban őket tekintjük a magyar anyanyelvű diákoknak.

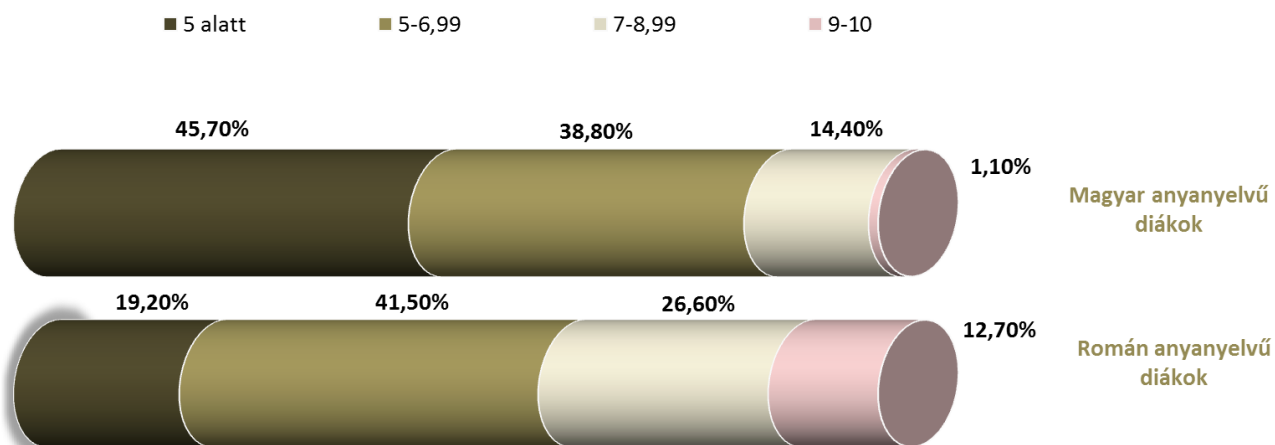
Az érettségire jelentkezett diákok közül 1130 diáknak sikerült elérni a hatos átlagot, azaz a jelentkezők 50,7%-nak, további 4,7% nem jelent meg.

A román anyanyelvű diákok esetében nagyobb a sikeresen vizsgázók aránya: kevéssel több mint 60%, míg a magyar anyanyelvű diákok esetében kevesebb, mint a jelentkezett diákok fele vette sikerrel az akadályokat (50,7%).

Az érettségi vizsgákon megjelent magyar anyanyelvű diákok közül 824 diáknak nem sikerült teljesíteni a vizsgákat és ebből 744 diákot román nyelv és irodalomból (is) elvárták, azaz a sikertelenül vizsgázó magyar anyanyelvű diákoknak 90,3%-a románból vagy románból is elbukott.

Román nyelv és irodalom vizsgára is jelentkezett mind a 2228 diák, amelyből 16 román anyanyelvű és 56 magyar anyanyelvű diák nem jelent meg a vizsgán.

A megjelent diákoknak 39,6%-nak nem sikerült az írásbeli vizsgája. Sajnos a megyei átlagot a magyar anyanyelvű diákok átlaga rontja le. Hiszen a román anyanyelvű diákok 19,2% nem vette sikerrel az akadályt, míg a magyar diákok esetében ez az arány 45,7%. Ezzel szemben magyar nyelv és irodalomból a diákok csupán 3,3% nem vette sikerrel az akadályokat.

Magyar nyelvből az átlag media 7,51, ellenben román nyelvből a magyar diákok átlag médiája csupán 4,6, a román anyanyelvű társaik átlag médiája 6,44.

Román és magyar anyanyelvű diákok átlag médiája tantárgyanként		
	Magyar anyanyelvű diákok	Román anyanyelvű diákok
Román nyelv és irodalom	4,6	6,44
Magyar nyelv és irodalom	7,51	
Kötelező tantárgy	6,33	6,14
Választható tantárgy	7,42	7,15

42 olyan magyar anyanyelvű diák van, akinek nem sikerült megírni az ötöst román nyelv és irodalomból, viszont ha a román tantárgyat nem vesszük figyelembe az átlag médiájuk meghaladja a nyolcast.

2019-ben 305 olyan diák jelentkezett az érettségi vizsgára, akik már előző években is próbálkoztak, ebből 251 diák magyar anyanyelvű. Közülük 151 diáknak most sem sikerült elérni románból az ötöst és húszan meg sem jelentek a román nyelv és irodalom vizsgán. Tehát, azok közül, akik az idén is újra próbálkoztak 68% ismételen nem tudta teljesíteni a román nyelv és irodalom tantárgyból elvártakat.

Az érettségi eredmények tükrében is fontos a román nyelvoktatásának mihamarabbi reformja a kisebbségi diákok számára.

V. Elemzés

A kutatás eredményei

A problémával kapcsolatban első körben megszólítottuk a Hargita megyei, magyar tannyelvű iskolákban oktató pedagógusokat, az iskolák igazgatóit, illetve a szülőket. A beérkezett 410 válasznak több mint kétharmada szülőktől jött, és a kérdőívek mintegy felét pedagógus is kitöltötte. Egy másik kérdőívvel a megye magyar tannyelvű iskoláinak diákjait is megkerestük. Ők 538-an vállalkoztak a kitöltésre.⁴

A kérdőívet kitöltő szülőknek különböző iskolai szinten tanuló gyerekeik vannak. A válaszadók 42%-ának van elemi iskolás gyereke, 35%-ának általános iskolás, további 32%-ának pedig középiskolás gyereke. A válaszadó diákok 64%-a középiskolás (elméleti líceum, szaklíceum, szakközépiskola), 28%-a általános iskolába (5–8. osztályba) jár, a maradék közel 8% felsőoktatási intézményben tanul, avagy már végzett a középiskolával, és nem tanul tovább.

A beérkezett válaszokat témakörönként értékeltük ki.

Fontos-e a román nyelv ismerete?

Az első kérdés annak igyekezett utánajárni, hogy a szülők és a pedagógusok miként vélekednek a román nyelv ismeretének fontosságáról a diákok körében. Mint kiderült, egy-két kivételt leszámítva mindenki (97,7%) úgy véli, hogy fontos vagy nagyon fontos, hogy a gyereke társalogni és írni tudjon román nyelven. Megjegyzendő, hogy az esetek közel háromnegyedében az a válasz érkezett a kérdésre, hogy nagyon fontos a román nyelv ismerete a diákok körében. Az érintett diákok több mint fele válaszolt úgy, hogy fontos neki, hogy helyesen megtanuljon románul, további egynegyedük számára nagyon fontos.

Elégedettek-e a román nyelv oktatásának módjával a magyar diákok körében?

⁴

⁴ A szülőkhöz és pedagógusokhoz címzett kérdőív az alábbi linken érhető el:

<https://docs.google.com/forms/d/17InhAekkpBFWDPxnoaTeJ7VHBfji6DiMz1heEQryJ5c/viewform>

A diákokhoz címzett kérdőív az alábbi linken érhető el:

https://docs.google.com/forms/d/18-fV2DFspGb5KpYnEh_1rL62hC2geEpB3UWvC2jf59c/viewform

A következő kérdésblokkban a román nyelv és irodalom tantárgy oktatásának jelenlegi formájával való elégedettségre kérdeztünk rá. A válaszok teljesen egyértelműen mutatják, hogy a szülők és a pedagógusok nem elégedettek azzal, ahogy a diákoknak a román nyelvet tanítják a kötelező oktatás keretében. A nem válaszok aránya ennél a kérdésnél 98,5%-ot mutat.

A szülőkkal és tanárokkal ellentétben a diákok 40%-a inkább elégedettnek vallotta magát az oktatás módjával, további 12% teljesen elégedett ezzel. A közvetlenül érintett diákréteg tehát valamivel nagyobb arányban mutat elégedettséget ezzel kapcsolatban, mint elégedetlenséget.

Anyanyelvként kellene-e tanítani a románt?

Arra vonatkozóan, hogy a magyar anyanyelvű diákoknak ugyanúgy kellene-e tanítani a román nyelvet, mint a román anyanyelvűeknek, a szülők és az oktatók több mint 90%-a úgy válaszolt, hogy fontosnak tartja a román nyelv tanítását a magyar diákok számára, de nem anyanyelvi szinten, hanem második nyelvként. Ehhez kapcsolódóan az a kérdés is felmerült, egyetértenek-e azzal, hogy a magyar diákoknak ugyanúgy anyanyelvi szinten kell képességi és érettségi vizsgát tenniük román nyelv és irodalomból, mint a román anyanyelvű társaiknak. Kiderült, a megkérdezettek mintegy 85%-a úgy látja, hogy a magyar diákoknak nem kellene ugyanazon a szinten érettségizniük románból, mint a románoknak, éppen azért, mert számukra a román nem anyanyelv. Negyven válaszoló jónak tartja a jelenlegi rendszert, azaz a megkérdezettek 10%-a nem változtatna a képességi és érettségi vizsga magyar anyanyelvűekkel szemben támasztott elvárásain.

Hasonló az arányok megoszlása a diákok körében a kérdés kapcsán. Mintegy 85%-uk véli úgy, hogy a magyaroknak nem anyanyelvként kellene tanulni a románt, valamint szintén 85%-uk mondja azt, hogy az érettségi követelményein változtatni kellene, például azzal, hogy bevezetnek bizonyos nehézségi szinteket a román érettségiben, amelyek közül választhat egy nem román anyanyelvű diák.

Mi a jelenlegi oktatási módszer fő hiányossága?

Ha az a kérdés, hogy támogatnák-e egy olyan tanprogram bevezetését, amelyben több időt szentelnek a köznyelv gyakorlására, elmélyítésére, a válaszadók túlnyomó többsége (96,9%) igennel felelt. Ebből kiindulva megállapítható, hogy a szülők és tanárok elsősorban abban látják a jelenlegi tanterv gyenge pontját, hogy nem a gyakorlati, hétköznapi nyelvtudás elsajátítását segíti, hanem kevésbé hasznos elemekre fektet szükségtelenül nagy hangsúlyt. Erre az egyelőre csak részben megállapítható következtetésre a nyílt kérdések válaszai erősítenek rá érdemben, valamint a diákok által adott válaszok. A diákok több mint 80%-ban úgy válaszoltak, hogy a hétköznapi életben használt román nyelvet kellene jobban megtanítani, számukra is ez volna tehát a

legfontosabb megoldandó probléma.

Szükség van-e egy speciális tantervre?

A szülők háromnegyede úgy vélekedett, hogy szükséges lenne bevezetni egy speciális, a jelenlegihez képest egyszerűsített, a nem román anyanyelvű diákok képességeihez igazított tantervet a román nyelv oktatásában, míg a maradék egynegyed úgy nyilatkozott, hogy szükség lenne egy új tantervre, de csak abban az esetben, ha azzal is ugyanolyan jól meg lehetne tanulni románul, mint az eddigivel. Ehhez kapcsolódóan kifejezetten a pedagógusoknak tettük fel azt a kérdést, hogy szerintük elkészíthető és kivitelezhető-e egy hatékony speciális tanterv. A válaszok 97%-a igen volt, vagyis a szakemberek szerint szakmailag megvalósítható egy ilyen újítás. Arról, hogy ezt milyen formában kellene bevezetni, a pedagógusok több mint 90%-a úgy vélekedett, hogy be kellene vezetni a kötelező oktatási programba, míg azok, akik csak opcionálisan vezetnék be az alternatív tantervet, mindössze 8% körüli arányt tesznek ki. Az oktatási szakemberek túlnyomó többsége legkésőbb az elemi iskola kezdetétől jónak látna alkalmazni egy speciális tantervet, amennyiben ennek bevezetését elfogadnák az illetékes szervek.

A diákok 63%-a mindképpen bevezetné az alternatív tantervet, míg további 28%-uk úgy fogalmazott, hogy be kellene vezetni, de csak akkor, ha az új módszerrel is ugyanolyan jól meg lehetne tanulni románul.

Elsősorban min, avagy kin múlik, hogy a diák jól megtanuljon románul?

A szülők háromnegyede úgy véli, elsősorban az oktatási rendszer minőségén áll vagy bukik, hogy a diákok jól megtanulnak-e románul. További 10% úgy látja, hogy a taneszközök és a tankönyvek minősége befolyásolja ezt a leginkább. A két válaszlehetőség jelentősen összefügg, ezért elmondhatjuk, hogy összességében a szülők több mint 85%-a vélekedik úgy, hogy a tanügyi rendszer, avagy a taneszközök és tankönyvek minősége hat ki a leginkább arra, hogy a magyar anyanyelvű gyerekek jól megtanuljanak románul. A százalékos arányok gyakorlatilag ugyanígy néznek ki akkor is, ha a pedagógusok válaszait vizsgáljuk ennél a kérdésnél.

A tanárok irányában azt a kérdést is megfogalmaztuk, hogy mi jelent akadályt a diákok szempontjából a román nyelv megfelelő elsajátításában. A válaszadók több mint háromnegyede említi az oktatási rendszert, közel ugyanennyien a tantervet, 40%-uk a tankönyvek tartalmát. Ugyanakkor a pedagógusok több mint egyharmada a gyerekek hozzáállását is megemlíti mint problémát, valamint közel egyharmaduk a szülőket is felelősnek látja.

Ha a diákokat kérdezzük arról, hogy mi befolyásolja leginkább a romántanulás hatékonyságát, közel 50%-uk véli úgy, hogy ez elsősorban az oktatási rendszeren múlik, míg negyedük a tananyag összeállítását és a tankönyv tartalmát említi fő tényezőként. Arra a kérdésre, hogy mi okozza számukra a legnagyobb nehézséget a román nyelv elsajátításában, 52%-uk említette meg azt, hogy a környezetében kevés román él, ezért nem nagyon tudja gyakorolni a

nyelvet iskolán kívül. 44% ugyanakkor megemlítette a tananyag összetételét, egynegyedük azt, hogy a román nyelv nehezen tanulható számára, míg 20%-uk azt is, hogy a saját hozzáállása nem megfelelő, illetve hogy a tanárok sem eléggé felkészültek és elhivatottak.

Iskolán kívüli romántanulás

A kérdéskör részletesebb körüljárása érdekében kíváncsiak voltunk, hogy a szülők közül hányan vettek már igénybe iskolai oktatáson kívül román nyelvórát a gyerekük számára, illetve hányan tervezik, hogy a jövőben igénybe vegyenek ilyen szolgáltatást. Az adatokból kiderül, a megkérdezett szülők mintegy 40%-a már járatta román magánórára a gyerekét. Ennél is nagyobb arányban, a szülők több mint fele nyilatkozik úgy, hogy ezt a jövőben is tervezi, vagy legalábbis hasznosnak tartaná.

Ehhez kapcsolódik az a kérdés is, hogy hasznosnak tartanák-e, ha valamilyen keretek között ingyenes érettségi felkészítőkre kerülne sor román nyelv és irodalom tantárgyból, amelyet kifejezetten a magyar anyanyelvű diákoknak szerveznének. A szülők véleménye egyöntetű ez esetben, hiszen több mint 93%-uk úgy gondolja, hogy hasznosak lennének ezek a felkészítők. Az elmúlt években elkezdett gyakorlat folytatására tehát van igény.

A román nyelv elsajátításának iskolán kívüli lehetőségeit vizsgálva arra is kíváncsiak voltunk, a szülők mit tesznek azért, hogy a gyerekük más, az oktatáson kívüli helyzetekben is kapcsolatba kerüljenek a román nyelvvel. Ezzel kapcsolatban a szülők mintegy 43%-a úgy nyilatkozott, hogy tesz lépéseket ennek érdekében, több mint 50%-uk ugyanakkor úgy ítéli meg, nincs lehetősége ilyen lépésekre, habár fontosnak tartaná.

A diákok körében feltettük azt a kérdést, mennyire jelent számukra problémát, hogy egy hétköznapi helyzetben románul fejezzék ki magukat. Mindössze 14%-uk érzi úgy, hogy könnyen ki tudja fejezni magát az ilyen helyzetekben. A diákok nagyjából fele azt válaszolta, hogy nehezen, de valahogy mindig kifejezi magát, míg egyharmaduk mondta azt, hogy kézzel-lábbal igyekszik megértetni magát, mivel alig tud bármit is megfogalmazni ezekben a helyzetekben románul.

Rövid áttekintés a nyílt kérdésekre adott válaszokról

Szülőknek és tanároknak egyaránt feltettük azt a kérdést, hogy van-e valamilyen további, avagy hangsúlyozandó megjegyzése a román nyelv oktatására vonatkozóan, a feltett kérdésekre adott válasza mellett. A válaszadók rengeteg megjegyzést, javaslatot fogalmaztak meg, a legtöbben a saját tapasztalataikból kiindulva.

A különböző formában megfogalmazott, legtöbbször előforduló gondolat az volt, hogy nem a jelenlegi módszer szerinti, a román irodalomra túl nagy hangsúlyt fektető oktatás a jó, hanem egy jóval gyakorlatiasabb, a román nyelven történő hétköznapi kommunikációt segítő oktatásra van szükség. Közel ugyanilyen sokan hangsúlyozták, hogy nem anyanyelvként kellene oktatni a román, illetve hogy nem anyanyelvi szinten kellene érettségizniük a magyar diákoknak.

Az oktatás módszerére vonatkozóan azt emelik ki sokan, hogy ha ugyanolyan megközelítéssel oktatnák a román nyelvet, mint az idegen nyelveket, akkor nagy valószínűséggel jobban megtanulnák a magyar diákok a román. Emellett többen mondták azt is, hogy heti több órában kellene tanulni a román a jelenleginél.

A nyelvoktatás alternatív megoldásaira vonatkozóan sok esetben elhangzott, hogy játékosan, interaktívabb módon kellene oktatni a román, mert enélkül nagyon nehéz lekötni a gyerekek figyelmét, főleg az elemi iskolásokét. Sokan – köztük több pedagógus – azt nehezményezik, hogy a diákoknak csak a régi irodalmi szövegekkel kell foglalkozniuk ahelyett, hogy azt olvashatnának románul, ami leköti a figyelmüket, legyen az akár egy egészen új, modern szöveg.

Elsősorban a szülők körében fogalmazódtak meg olyan vélemények is, miszerint a pedagógusok felkészültsége és tudása sem megfelelő a színvonalas oktatáshoz. Ezt egy-két pedagógus gondolatai azzal egészítették ki, hogy nem véletlen a tanítói-tanári gárda alacsony felkészültsége és az elhivatottságuk hiánya, hiszen a tanári pálya manapság nem túl vonzó – elsősorban az alacsony bérezés miatt –, ez pedig kontraszelekciót eredményez, azaz a tanári pályát választók gyengébb felkészültségét és alacsony motiváltságát idézi elő.

A pedagógusok részéről beérkező számos vélemény közül két érdekes gondolatot emelünk ki. Több szakember úgy látja, a magyar – és azon belül elsősorban a székelyföldi – diákok körében létezik egy ellenséges magatartás a román nyelvvel szemben, amit elsősorban a szűk társadalmi környezetük táplál beléjük. Ez természetesen azt eredményezi, hogy nem érzik kellőképpen fontosnak a többségi nyelv elsajátítását, ezért hosszú évek alatt sem tanulnak meg megfelelően románul. Szintén az oktatásban dolgozó szakemberek körében hangzott el az, hogy a diákok oktatásában a pedagógia pszichológiai módszereit is alkalmazni kellene, hiszen ezek nélkül lehetetlen kellőképpen motiválni őket. Figyelni kellene ezen belül arra, hogy milyen életkorban milyen módon kell rávezetni a diákot a tananyaggal szembeni kíváncsiságra.

A tanári javaslatok között szerepelt az is, hogy módosítani kellene a román nyelv oktatására vonatkozó jogszabályokat, majd új tantervet, illetve tankönyvet, segédanyagokat kellene kidolgozni.

Kerekasztal-beszélgetés

A megbeszélésen részt vett Borboly Csaba, Hargita Megye Tanácsának elnöke, Burus-Siklódi Botond, a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetségének elnöke, illetve megyei tanácsos, Ferencz S. Alpár, a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetségének elnöki tanácsadója, szintén megyei tanácsos, Görbe Péter főtanfelügyelő, dr. Tódor Erika Mária egyetemi docens, Simó Ildikó iskolaigazgató, Holló Edit iskolaigazgató, Bálint Mihály iskolaigazgató, Páll Emese román nyelv és irodalom tanár, valamint Hargita Megye Tanácsa e témával foglalkozó munkatársai. A meghívott szakértők kifejtették véleményüket a kérdésben, ezeket foglaljuk össze a következőkben.⁵

Elhangzott, az új tanügyi törvény bevezetésének köszönhetően jogilag van esély arra, hogy specifikus módszertannal, tankönyvekkel és értékelési rendszerrel lehessen oktatni. Annak ellenére viszont, hogy az oktatási törvény erre alapot ad, a gyakorlatban kevés az előrelépés.⁶ A szakértők megerősítették, hogy több kezdeményezés is született a kisebbségi oktatás módszertanának kidolgozására. 2006-ban és 2012-ben is sor került speciális tanterv kidolgozására, ám egyelőre ezek gyakorlati alkalmazásának lehetőségéről keveset tudunk.⁷

A szakértők fontosnak tartják, hogy a kérdés kapcsán tisztázzák a fogalmat a közvélemény számára. A legtöbben ugyanis *alternatív* tantervként és tankönyvként emlegetik azt, amit helyesen úgy kellene megnevezni: *speciális* tanterv magyar anyanyelvű iskolák, diákok számára. Egyúttal azt is tisztázták, hogy az elemi, azaz az 1–4. osztályos tagozat számára az oktatási minisztérium 2012 óta már elfogadta a speciális tantervet, és remélhetőleg akár már az idén megtörténik ez az 5–9. osztályosok esetében is.⁸ Elhangzott az is, hogy fontos lenne a fogalomtisztázás abban a tekintetben, hogyan azonosítjuk a magyar anyanyelvű diákok viszonyát a román nyelvvel. A magyar anyanyelvűek esetében a román nyelvet úgy kell azonosítani, hogy *nem anyanyelv* (szemben például azzal a kifejezéssel, hogy *idegen nyelv*), mivel ez semleges kifejezés, amely nem ad okot semmilyen stigmatizáló attitűdre a többség részéről, ugyanakkor tartalmazza az igényt arra, hogy másképp kell oktatni.⁹

A meghívottak kiemelték a probléma pszichológiai, társadalmi oldalát is. Rámutattak, a román nyelv nehézkes tanulási folyamata stressz- és kudarcélményt jelent diáknak, tanárnak és szülőknek egyaránt. A mód, ahogyan megélik az iskolákban a románnyelv-tanulást, tovább kíséri

⁶ Ferencz-Salamon Alpár hozzászólása alapján

⁷ Dr. Tódor Erika hozzászólása alapján

⁸ Burus-Siklódi Botond hozzászólása alapján

⁹ Dr. Tódor Erika hozzászólása alapján

őket hozzáállásukban egy életen át. A diákok legtöbbször – jó esetben – az egyetemen tanulják meg a román nyelvet, kemény erőfeszítések árán.

A fentiekből következően fogalmazódott meg javaslatként, hogy mentalitásváltásra van szükség a tanintézetek szintjén, akkor is, ha ez csak a helyi közösségben történik meg. Igyekezni kell azt tanítani, ami szükséges a magyar anyanyelvű diákok számára.¹⁰ Konkrét lépésekként a következőket javasolták:¹¹

1. Érettségi felkészítők (a Sapientia EMTE csíkszeredai épületében): évi 200 fiatalnak, a tanév folyamán, szombatoként, valamint nyáron több hetes, intenzív felkészítő. Online felületre feltöltött anyagok
2. Nyelvi táborok szervezése- Hatékony lenne olyan nyelvtáborokat szervezni nekik, ahol másként, játékosan zajlik a nyelvtanulás
3. Nyelvcseré közösség: Online felületen egymással beszélgetnek, beszélgetőpartnereket keresnek, a diákok tanítják egymást mindennapokban felhasználható nyelvtudásra
4. Interaktív nyelvi játékok fejlesztése – számítógépre, telefonra, letölthető applikáció formájában (pályázat útján)
5. Oktatófilmek elkészítése, mutimédiás anyagok feltöltése – a tanár felhasználhatja, a diák újrhallgatja
6. Túlélő csomagok/segédeszközök készítése – ezek kommunikáció-centrikusak lennének, B1 (1-4) C1 (5-8)- szintekre tagolva, az európai referenciakerettel összhangban
7. Tematikus segédeszközök (pl. állásinterjúra nyelvi struktúrák, nyelvi korpuszok felnőtteknek)
8. Tankönyvek összeállításához szakmai konzultációt kellene biztosítani – „a tankönyvírást is meg kell tanulni”
9. Tanárok képzése és továbbképzése – bevezetni a nem anyanyelvi tanítás módszertanát a tanárképzésben
10. Tanárok számára segédeszközök – legyenek olyan segédeszközök ahonnan inspirálódhatnak, pl. feladatlapok, didaktikai játékok
11. Kettős szintű érettségi bevezetését kellene javasolni. Diákok körében fel kellene mérni, hogy ki milyen típusú érettségit választana, ki szeretne differenciált érettségit.

¹⁰ Ferencz-Salamon Alpár hozzászólása alapján

¹¹ Dr. Tódor Erika javaslatai alapján

12. Együttműködés szaktanfelügyelőkkel: Olyan szaktanfelügyelők legyenek akik nyitottak az újra és a sajátos problémák empatikus ismerői.

Végül, de nem utolsósorban a meghívottak hangsúlyozták, hogy a probléma azonosításának és orvoslásának jogi háttérrel kell szerezni. Elhangzott például, hogy nem egyértelmű a 2011/1-es oktatási törvény 47-es paragrafusa sem, mivel nem pontosítja, hogy milyen vizsgára érti a kisebbségi vonatkozást, egyetlen módszertanban sem esik szó arról, miként valósulna meg az eredmények mérése a nem román anyanyelvű diákok esetében. E példa is jelzi, hogy a probléma megoldása számos jogi procedúrát igényel, amire nagy szükség van.¹²

Más szakértők álláspontja

Alina Mungiu-Pippidi írása

Alina Mungiu-Pippidi politológus a legismertebb romániai agytröszt, a Román Akadémiai Társaság elnöke, illetve többek között a România Curată elnevezésű civil platform alapítója. Pippidi 2015. május 27-én közzétett írást a fent említett platform honlapján „*Când autorul denunță la DNA bacalaureatul la limba română*”¹³, azaz „Amikor a szerző feljelenti a románnyelv-érettségit a DNA-nál” (fordítás tőlünk) címmel. A következőkben kiemelünk néhány gondolatot az írásból.

A cikk rámutat, hogy egy 2012-ben készült PISA-felmérés¹⁴ szerint a romániai diákok 40%-ának gondjai adódnak azzal, hogy elolvassanak és megértsenek egy szöveget, ami a funkcionális analfabetizmus jele. A 15 éves diákok körében készült 65 ország 510 000 diákját bevonó kutatás azt is kimutatja, hogy a román diákok a legkevésbé motiváltak a kutatásba bevont diákok közül, nagymértékben elmaradva a többiektől. A felmérésben szereplő kérdések-feladatok az értelmezést, a megfigyelőkészséget, illetve a figyelmet vizsgálták.

Írásában Pippidi azt hangsúlyozza, hogy a román nyelvoktatási programnak nem az a célja, hogy megtanítsa a diákokat a román nyelvre, inadekvát módon állították össze, a filológiai jelleg túlzott jelenlétével. Mindez – véli a szerző – az érettségi tételekben csúcsosodik ki, ahol a leginkább érződik, hogy az a cél, hogy minél inkább alulértékelhető legyen a diákok teljesítménye, méghozzá a program szerint indokolt módon. Ez az oktatási rendszer – úgy tűnik –

¹² Dr. Tódor Erika és Simon Ildikó hozzászólásai alapján

¹³ Forrás: http://www.romaniacurata.ro/cand-autorul-denunta-la-dna-bacalaureatul-la-limba-romana/?utm_source=newsletter&utm_content=Newsletter-214571-20150528&utm_campaign=Subiectele+la+BAC%2C+denuntate+la+DNA. Letöltve: 2015. május 29.

¹⁴ A PISA a The Programme for International Student Assessment rövidítése. További információt a következő linken találni a programról: <http://www.oecd.org/pisa/aboutpisa/>

sokkal inkább „kretén filológusokat” próbál kitermelni, mint a román nyelven normális, intelligens módon kommunikáló egyéneket. Mindemellert az értelmezésen és érvelésen alapuló kommunikáció elsajátítása is távol áll a jelenlegi oktatási programtól.

Az érettségi tételek problematikájára fókuszálva a szerző azzal a költői kérdéssel fordul az olvasókhoz, illetve azon belül az ügyészekhez, ők hogyan látják, nem számít-e problémának az, ha azok a felnőttek, akik egykor sikeresen érettségiztek, esetleg utána egyetemi diplomát is szereztek, a jelenlegi tételekből egyet sem tudnak megoldani. Mint mondja, a jelenlegi érettségi tételeket a diákok is csak úgy oldják meg, ha előzetesen kívülről megtanulják a válaszokat, avagy annyira intelligensek, hogy kitalálják a válaszok felét. Tízes osztályzatot kapni azonban igen csekély az esélyük – érvel Pippidi.

Következtetésként szerzőnk azt mondja ki, hogy a romániai jogalkotás az oktatási rendszer esetében sem véletlenül alakul úgy, ahogy. A törvényhozók nem azért hoznak abszurd döntéseket, mert nem elég képzetek, hanem mert hatalmi érdek fűzi őket ahhoz, hogy a dolgok így maradjanak. Úgy látja, a korrupció a romániai oktatásban létező jelenség, mivel azok a szereplők, akik a játékszabályokat hozzák, előnybe kerülnek másokkal szemben. Ebből kiindulva nem azokat kell büntetni, akik másolnak egymástól az érettségi vizsgán, vagy hagyják a diákokat, hogy másoljanak, hanem azokat, akik a korrupt játékszabályokat hozzák. Ha valamin változtatni akarunk, akkor a korrupció okát kell támadnunk, nem pedig a következményeit – zárja írását Pippidi.

Cikk a Transindex portálon az oktatási törvénytervezetről

A Transindex erdélyi magyar hírportál június 2-án közölt egy írást¹⁵ „*Csorbítaná a kisebbségi oktatási jogokat a készülő tanügyi törvény*” címmel arról, hogy várhatóan hogyan érinti a kisebbségeket az a jelenleg készülő oktatási törvény, amely a napokban a szenátus oktatási szakbizottsága elé került. A legfontosabb megállapítás, amely Markó Bélától, a szenátus egyik, a Romániai Magyar Demokrata Szövetséget képviselő tagjától, illetve Király András oktatásügyi államtitkártól származik, az, hogy a jelenlegi törvénytervezet olyan paragrafusokat tartalmaz, amely visszavenne a kisebbségi oktatás számára kiharcolt, a jelenleg érvényes oktatási törvényben szereplő jogokból. A politikusok elmondása szerint az új törvénytervezet a specifikus románnyelv-oktatást csak az 1–4. osztályban engedi meg, illetve azt helyezi kilátásba, hogy a 8. osztálytól kezdődően visszatérnének a történelem és földrajz tantárgy román nyelven történő oktatásához a nem román anyanyelvűek körében.

A kisebbségek számára tehát a román nyelv és irodalom tantárgy tanulásának módja nem tűnik túl ígéretesnek a következő időszakra sem, ugyanakkor – amint arra az említett politikusok is rámutattak – a törvénytervezetből még korántsem biztos, hogy a közeljövőben törvény lesz,

¹⁵ Forrás: <http://itthon.transindex.ro/?cikk=25219>. Letöltve: 2015. június 2.

azaz előfordulhat, hogy az új oktatási törvény elfogadásáig változások történnek, akár a magyar kisebbség javára is.

VI. Összegzés

A kerekasztal-beszélgetés során valamennyi jelenlévő jelezte, hogy nem szolgálja a gyerekek érdekeit a román nyelv tanításának jelenlegi módozata, csupán a vizsgakényszer készletti őket a tananyag elsajátítására, ami nem egyenértékű a román nyelv elsajátításával. Konstruktív hozzáállással lehet javítani a helyzeten, ehhez szükséges a törvényes keretek megvizsgálása, szükség esetén módosítása.

Mind a kutatás során, mind a kerekasztal-beszélgetésen előkerültek azok a fő problémák, amelyekkel a diákok és tanárok szembesülnek, ezek pedig a tantervre, tananyagra, illetve a diákok magatartására vezethetők vissza. Ezek olyan problémák, amelyek megyei és helyi szinten is mérsékelhetők. Ugyanakkor nem kétséges, hogy az oktatási rendszerben is vannak hibák, amelyek a magyar nyelvű diákokra fejtenek ki hatást, így a tartós megoldás megtalálása túlmutat a megyei szinten. Ennek megfelelően három fő megoldási javaslat született a kérdőívek és a kerekasztal-beszélgetésen elhangzottak alapján.

– Új programra van szükség annak érdekében, hogy a magyar diákok megfelelő szókinccsel rendelkezzenek már a VIII. osztály végén, segítve az anyag, a szövegek megértését. Lépéseket kell tenni a speciális tanterv kidolgozásának és gyakorlatba ültetésének érdekében. Mindezt ugyanakkor javallott egy olyan rendszer formájában kezdeményezni, amelyben a diákok és a szüleik választhatnak a magasabb szintű, a román anyanyelvűekével azonos tanterv, illetve egy, a nem román anyanyelvűek számára kidolgozott tanterv között.

– Tekintve, hogy a megyei diákok jelentős hányada gyakorlatilag nem érintkezik a mindennapi életben a román nyelvvel, fontos, hogy az órákon a kommunikációs készségek fejlesztésére kerüljön a hangsúly, segítve a köznyelv elsajátítását, elmélyítését.

– Olyan programok kidolgozására van szükség, amelyek által a diákok találkoznak a román nyelvvel, tudatosul bennük, hogy a nyelv megtanulása nem kényszer, hanem létfontosságú a későbbi életben, a munkaerőpiacon. Táborok szervezésére, román nyelvű környezetben tanuló, dolgozó és vállalkozó fiatalok beszámolóinak népszerűsítésére van szükség már az elemi iskolákban.

Amint Alina Mungiu-Pippidi írásából is kiderül, a román nyelv és irodalom tantárgy oktatási programját és érettségi tételeit korántsem csak a kisebbséghez tartozó diákok, szülők és szakemberek kifogásolják, hanem a többségi nemzet képviselői is, köztük jelentős akadémiai személyiségek lázadnak fel ellene.

VII. Javasolt lépések

1. A román nyelv és irodalom tananyag és módszertan összeállítása során figyelembe kell venni azt is, hogy román vagy magyar anyanyelvű diákok részére készül. A magyar anyanyelvű diákok román nyelvi kompetenciái nem tudnak egyenlőek lenni a román anyanyelvű társaikkal, ezért a módszertannak a kidolgozásánál a hátrányok behozására is nagy hangsúlyt kell fektetni.
2. Továbbképzések szervezése azoknak a tanároknak és tanítóknak, akik magyar anyanyelvű gyerekeknek tanítják a román nyelvet.
3. 2-3 hetes nyelvtáborok szervezése a magyar anyanyelvű tanulók részére a nyári vakációk folyamán. A táborokban oktató képzők román nyelvet és román nyelvtől különböző idegen nyelvet tanító tanárok legyenek.
4. Csereprogramok szervezése, amelynek résztvevői magyar és román anyanyelvű tanulók. Szükséges, hogy minden településen elérhető legyen a tanulók részére, hogy heti rendszerességgel költségmentesen játékosan tanulják az élő román nyelvet.
5. Javasoljuk, hogy az érettségi és a képességfelmérő vizsgák során a magyar nyelv és irodalom vizsgát tegyék át a többi tantárgyból szervezett vizsga utáni hétre, hogy a diákoknak legyen esélyük érdemben felkészülni a magyar vizsgára is, valamint ne okozzon nekik a magyar nyelv és irodalom vizsga időkiesést a többi tantárgyból való felkészülésre.

ELJÁRÁS

Cím	A román nyelv és irodalom oktatásának problémái
Hivatkozás:	<ul style="list-style-type: none">- Hargita Megye Tanácsa Elemző Csoportjának kutatása a román nyelv és irodalom problémájának feltárására- 1/2011 számú román oktatási törvény- Hargita megyei román nyelv és irodalom próbaérettségi – 2015 – Infografika
Jogi alap:	LEGE Nr. 1 din 2011 - Legea educației naționale
Stratégia / program	Hargita Megye Ifjúsági Stratégiája, 2014–2020 5.4.2 Beavatkozási terület: Nem formális képzési programok indítása 5.4.3 Beavatkozási terület: Fiatalok munkaerő-piaci integrációjának elősegítése
HMT-határozat/elnöki rendelet száma és kelte:	-
Illetékes struktúra:	Elemző Csoport
A végleges jelentés kelte:	
Korábbi jelentések a témában:	<ul style="list-style-type: none">• Középiskolát végzett diákok helyzete – 2012-2013 –• A Hargita megyei szakoktatás helyzete• Infografika – Hargita megyei román nyelv és irodalom próbaérettségi – 2015
A témában folytatott konzultáció:	Elemző Csoport honlapja